



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Nicolai Lancicii E Societate Iesv Opvscvlorvm Spiritvalivm  
Tomvs ...**

**Łęczycki, Mikołaj**

**Antverpiae, 1650**

De vsu oculorum. Cap. XIV.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78809](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78809)



gnatus est ipse docere, & Spiritu Sancto suo reuelatum in SS. Literis relinquere modum, quo olim Iudæos uti voluit in secretiore recessu.

233. Flecte si potes, supra terram, non supra scabellum, dum oras.

234. In Triclinio ad benedictionem & gratiarum actionem ne stando mensæ innotaris.

235. Ascendendo scalas (nisi aliud debilitas, vel altitudo graduum exigat) non iuues te apprehensione funis, vel ligni lateralis muro affixi.

236. In itinere baculo non utaris, nisi verâ necessitate adactus. Non sine causâ Christus vertit Discipulis in viâ ferre virgam, seu baculum.

237. Noli inquit S. Dorotheus, unquam superbo aut protaci fastu incedere, vel studiose aut molliter. Cum ambulas, in viâ noli eos, qui maiores te sunt natu, vel dignitate, auerere. Quod si tuum erit præcedere, præstolare parum per socum, neque velis multum præcedere. Quicumque enim aliter fecerit, insipiens & impudens reputabitur, ac porco similis exlegi. Ne facile pastus, & ante quemlibet sedes nisi compulsus.

238. Claudam hoc Caput monito S.P.N. Ignatij dato cuidam nostro, quem cum vidisset domo exiitum, ad portam Romani Collegij accessisse pallium complicatum in vno humero gestantem, redire iussit ad cubiculum, ibique illud expansum induere, & sic inde prodire, iuxta præscriptum Regule vetantis quemquam prodire in publicum non decenter vestitum. Hoc P. Eleuterius Pontanus S. Ignatij discipulus, testis oculatus narrat P. Iohanni Deckerio, is P. Martino Santino, & hic mihi.

CAPVT SECVNDVM.

De visu oculorum.

Præclarum de oculis scriptum reliquit Eusebius Emesenus: Quam facile potest in puncto temporis euagari velocitas oculi, tam sollicitè præcauenda est irruentis noxa delicti. Cum enim, ut ait Quintilianus, Vitius nostris per oculos via sit, & ut ipse Deus dixit S. Catharinæ Senensi, Nullum sit in homine membrum, quod ita cordi satisfaciat, atque correspondeat, uti oculus. Ideo dæmon, teste S. Cypriano & quotidianâ experientiâ, Offert oculis formas illices, & faciles voluptates, ut visu destruat castitatem. Curcausam dat S. Gregorius Nazianzenus, quia oculos cor nefariè sequi solet. Et hanc fortè ob causam Plinius dixit: Animum in oculis habitare. Et S. Chrysostomus oculos appellat, Membrum animi. Vnde non est opus longo itinere, ut animus feratur in obiecta ad peccatum allicientia, sed satis est, ut ea oculis sese repræsentent. Ideo conqueritur S. Augustinus: Per quales formas ire solebant oculi mei, per tales imagines ibat & cor meum. Habenda ergo est magna custodia oculorum: quia melius est labi pedibus, quam

oculis, inquit Clemens Alexandrinus. Noster Didacus de Celada appellat meritò vagum oculû, merum virtutis periculum, virginitatis fascino, libidinis minas, venenum castitatis, voluptatis illecebras gehenna scintillas, pietatis funus, & sepulchrum sanctitatis. Si autem oculi custodiantur benè & oculatè, meritò S. Gregorius Nazianzenus oculum sic custoditum appellat, Præclarum Dei munus. Quod fuisse curæ omnibus Sanctis, nimis notum est. Sed & meliores Ethnicos hac in re excellisse magis mirum. Hinc de Homero, quem cæcum nominabant, scribit Illustrius: Quod nunquam victus superatusq; fueris à libidine, quæ per oculos irrepit. Ne ergo & nos superemur, hæc seruanda sunt, si volumus, ut loquitur Abbas Isaac apud Cassianum, Ne ignis alienus vras suauolentes soscules castitatis.

Primò, non sunt aspiciendæ res fædæ, ut imagines & ea, quæ in imaginibus representantur à pictoribus, & Scriptoribus: Est enim, ut ait S. Hilarius, illecebrosa visus transiuntis affectio. Et, ut præmonuit S. Augustinus, Prima adulterij, oculorum tela sunt, secunda verborum. Tales imagines, sunt quædam diaboli retia, ad capiendos incautos expansa. Nam, ut ait S. Ambrosius, Voluptas ludensibus iaculatur veris palpebris, quibus pretiosas iuuenum animas capit, oculis prima tentamenta præludens. Ideo S. Chrysologus dum inuehitur in authores talium imaginum, ait; Eos formare adulteria in simulacris, fornicationes in imaginibus mandare, titulare incesta pietatis. Hanc ob causam in Trullanâ Synodo, ex mente Ecclesiæ, tales picturæ vetitæ sunt. Quin & Ethnici, teste Aristotele, vetuerant, Ne vlla imago, aut pictura esset, quæ libidinis imitationem contineret.

Secundò, Fugiendus est aspectus omnis feminatarum, qui in facies earum figuratur. Præmonuit hoc Spiritus sanctus: Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. Amor enim, ut scribit S. Isidorus Pelusiota, ex aspectu oritur: idcirco Christus quoque eum, qui petulantè atque impudicè oculos pascit, adulterum esse pronunciauit; quò videlicet non facinus duntaxat, sed etiam cogitationem prohiberet. Nam, ut ait B. Macarius, Facies mulieris sagitta est truculenta, insurgit vulnus in animam. Ideo Antiochus, Aspectum mulieris vocat telum veneno lethali infectum. Et S. Basilius ait, Feminam, ut magnetem in ferrum, sic à naturâ vim inexplicabilem aduersus mares accepisse, quæ illiciant ad communionem voluptatis. Idque non tantum fæminæ impudicæ, & vulgares, sed etiam piæ. Vnde S. Chrysostomus, Animum, inquit, ferit, & commouet, non impudica tantum, sed pudica quoque mulieris oculus. Quocirca Clemens Alexandrinus ab omnibus prorsus fæminis aspiciendis retrahit: Videtur, inquit, super omnia esse auersandus mulierum aspectus: non solum enim si tangantur, sed etiam si spectentur,

265.  
1.3. pæd.  
cap. 11.  
In c. 9. Iudic. 9.  
26. n. 141.  
264.  
Or. 9.  
265.  
1. de Phil.  
266.  
Coll. 10.  
c. 9. alias.  
10.  
267.  
Can. 4. in Matth.  
Ser. de temp. 83.  
1. de Abel. cap. 4.  
Ser. 116.  
Can. 100.  
1.7. Polit. cap. 17.  
268.  
Eccl. 9. 5.  
1.3. epist. 254.  
epist. ad monast. hom. 17.  
1. de virgi.  
1.6. de facer. cap. 8.  
1.3. ped. c. 11. h. a.



Genitur peccari potest. Est enim fieri potest, ut qui videtur se fortiter gerat, verumtamen ne cadat cavendum est: fieri enim potest, ut qui videri labatur: sed fieri non potest, ut qui non videri (scilicet inquam) concupiscat. Ut enim habet S. Ambrosius, Scelus criminum stimulus libido est, qua nunquam manere quietum patitur affectum; nocte seruet, die anhelat, de somno excitat, à negotio abducit, à ratione reuocat, aufert consilium, patiendo inflammat, vsuq; accenditur. Ideo, ut scribit S. Cyprianus, Malum omne facilius vincitur, quam voluptas, quia illud quicquid est, horridum est, hoc, blandum est. O quantis concupiscentiarum sagittis inquit B. Laurentius Iustinianus, ex inordinato oculorum aspectu imprudens transigitur cor. lit. cap. 7. Transmittunt utique effrenati intuitus ad animam corporearum formarum rerum, atque concupiscentiarum qualitarum imagines, suaque importunitate internam diuidunt unitatem, sanctos dissipant cogitatus, animi rigorem debilitant &c. Vidit homo secundum cor Dei mulierem, atque immodico exardescens amore, voluptatis passione prostratus, homicidium pariter, & adulterium perpetrare non timuit.

cap. 19. 271. Simile expertus est Elias Abbas, in Prato Spirituali. Non fuissent autem prolapsi in grauiora si à parua curiositate visus abstinuissent. Verissimum enim est illud, quod scribit S. Gregorius Nazianzenus, instruens Virginem Deo dicatam: *Qui parua obuius ibit, is nunquam praeceps scelerum in grauiora feretur.*

272. Natura enim comparatum est, inquit S. Ildorus Peluliotas, ut maxima peccata ex minoribus ac lenioribus ortum trahant. Ideo S. Iob, ut obseruauit S. Chrysostomus, diabolus videns accedentem, non fugit, sed mansit, sicut leo viribus fidens; virgine autem visa non stetit, neque moratus in conuendâ pulchritudine, sed statim secessit. Sciebat enim periculosiora esse certamina, quae femina per oculos, quam quae diabolus, per omnes, quibus valet artes, instruit. Hanc ob causam S. Simeon Stylita Antiochenus, ut scribit S. Gregorius Turonensis, Nullam unquam mulierem post conversionem oculis intentis aspexit; postquam vero columna editiori se sanctitate seruens immergit, non modo extranea mulieri, verum etiam nec propriae matri se videndum permisit. De B. Rugerio Franciscano scribitur hoc ipsum: cumque Confessarius eius, cui perspecta erat vite eius puritas, quaereret, cur ita fugeret aspectum feminarum, cum illum minime timere posset, quippe dono puritatis munitus à Deo, respondit: Dum homo facit, quod in se est, Deum quoque facere, quod in ipso est, & hominem custodire à lapsu: sed dum homo permittit naturam ferri liberè in ea, ad quae propendet, tunc Deum permittit, ut homo sufficienti auxilio tantum limitato adiutus, cadat facile. Hoc ipsum de S. Francisco scribit S. Bonauentura: Siquidem ipse aded auerterat oculos suos, ne huiusmodi vanitatem videret, quod (sicut aliquando Socio dixit) quasi nullam cognoscebat in facie: Non enim scitum putabat, earum formarum aut oros

haurire imagines, quae possunt aut indomita carnis excitare igniculum, aut pudicae mentis maculare nitorem. Hanc ob causam S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus, ut scribit in eius vita Gajdus Carthusianus, quamuis esset castissimus, & omnino liber à tentationibus carnis, tamen per 50. annos, quibus Episcopatu praefuit, nullam unquam feminam aspiceret voluit; idque dicebat esse necessarium, eo quod cor à malis cogitationibus custodiri non posset, sine magna custodia oculorum. S. Ludovicus Episcopus Tolosanus, colloquia feminarum prorsus abhorrebat, praecipue secreta, auerfabatur aspectus: absque probro teste, & arbitro, solus non loquebatur vlli mulieri, nisi forsas matri aut sororibus. In testimonium illius illibatae pudicitiae vna in illius cubiculo cum illo dormiebant duo Fratres Minores, interdum plures. Cauebat omnes suspiciones, quicquid probabiliter fugi poterat, ante ne fingeretur deuitans. Vnde mirum non est S. Dominicum, magnum castitatis amatorem, grauissimè puniuisse quandam Fratrem Laicum, seu, ut scribit S. Antoninus, Fortiter disciplinasse, & vsque ad liuorem verberum, dum Deo reuelante cognouisset, vocatum esse ab eo quandam Sacerdotem, ut audiret in templo Confessionem vnus pulchrae mulieris, indignum in Religioso ratus, tam curiosum aspectum mulieris, & formae illius. Ideo Nostri Sancti P. Bernardin. Realinus, & P. Ludovicus de Ponte, & Coadiutor Alphonus Rodriguez etiam fuisset per 40. annos Ianitor, nullam de facie nouerat mulierem, ita ab aspectu faemineo oculorum intuitum auerterat. Qui quam displicet etiam Sanctis, Dei in caelis beatifico aspectu potitis, apparet ex praeloro monito, quod hic accepit à Beatissima Virgine Maria, quemadmodum narratur in eius vita Hispanica. Cum enim initio sui in Societatem ingressus, inaduerterenter, & nolens, vidisset mulierem, ex alta fenestra prospicientem, idque adeo obiter, ut ne recordaretur quidem huius rei in conscientiae examine antemeridiano; Beatissima Virgo Maria (cuius aspectu frequenter mirabiliter fruebatur) ita eum his verbis admonuit: *Quando is per viam, non attollas magis oculos, quam sit necesse ad videndum, vbi pedem figas, sicut hodie fecisti, quando vidisti mulierem.* Quod Deiparae monitum adeo profundè cordi eius erat insculptum, ut coulter per 44. annos, nunquam ab illo vitam vllius mulieris faciem; quemadmodum non semel in eius vita scribitur. Quà de re sic deinde dicebat aliis: Seruus Dei, quando cum mulieribus agunt coacti, demon non tentat, quia si tentaret, quasi admoneret, ut caueant: nihil illi dicit, ut audeant aspicere, sed postea domi, & in oratione illos tentat, & persequitur. Vnde apparet, quam magna res sit fugere aspectum faciei mulieris, etsi sit soror. S. Ildorus Peluliotas, Omnes quidem, si fieri posset, mulierum caetus, atque colloquia defugere oporteret, ut qua ad emolliendum animum vim quandam, ac facultatem habeant.

1. r. de A. bel. c. 1.  
269.  
de bono pudic.  
270.  
de vit. fo. lit. cap. 7.  
cap. 19.  
271.  
cap. 3. ad virg. a. 18.  
272.  
1. 3. ep. 159.  
to. 1. scr. de Ioseph.  
273.  
1 de glor. Confes. num. 26.  
2. par. Chron. l. 4. c. 31.  
e. 5. vit.

c. 14. vitg.  
3. part. hist. tit. 23. c. 1. §. 1.  
274.  
1. c. 18.  
1. 2. vitg. cap. 6.  
275.  
1. 1. ep. 39.  
ad Iud. Epil. beati.



beant. Quoniam autem ob necessarios quosdam casus, aut pauperum dispensationes, hoc minime fieri potest, curandum est, ut oculi humi defixi eas alloquamur. Quam plurimum enim, aut etiam iis ferme omnibus, qui seminarum pulchritudine subacti sunt, hoc accidit, ut mors per fenestras ad eos ascenderet, quippe, quae etiam magnum illum Prophetam, ac Regem vicerit, cum ad peffiserum illud balneum oculos coniecit. Et alibi: Multi quamuis amore teneantur seminarum, quas amant, cernere pra pudore minime sustinent. Quod si gloria amor oculum comprimit, atque corporeum amorem superat, multo profectum magis id diuinus timor efficiet &c. Quod si intueri studet, eum per huiusmodi aspectum affectus prodit. Iam si continerent etiam aspectum, nullo incommodo hinc se affici contendat, à lo- bo, viro omni laude praestantiore coarguetur, his verbis vixit: Pepigi sedes cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. Quod si eum, qui diaboli vires con- cidit, inuorem esse existimet, quam ut secum certare possit hoc ipso quoque nomine dignus fuerit, cui fides abrogetur, cum ait, se, etsi cernere non desinat, nullo ta- men sensu libidinis affici &c. Si Paulus, qui diuinarum gratiarum opes, tanquam in scitili arario circumfere- bat, anxius & sollicitus erat, cum hoc bellum sibi ob oculos poneret, ac dicebat: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis predicauero, ipse reprobus efficiar. Si tantus vir carnis rabiem tanquam habens quibusdam cohibebat, vniquisque oculos à mulieribus remouendo, securitatem sibi comparare stu- deat: ne a loqui materia igni admota flammam ex- citet.

feminis spiritualibus agebat: cum iis dicebat maiorem esse cautelam adhibendam, ad quoddam spiritualium amor soleas transgredi limites suos, & fieri carnali. Et opti- mum vinum conuerit in fortissimum acetum, quod ta- men non ita aduertitur, donec mutua voluntates ita coniuncta, & agglutinata, ut quamuis illibenter, & cum aliquo doloris sensu, potius à Christo, quam à se inuicem discedant & separentur, ne se contrissent. Iudi- cantes non decere sibi in illo amore, teneroq, affectu deesse, & dum demon accedit, & ignem accendens illos excacat & illaqueat,

Admirabilis fuit hac in re custodia oculorum in B. Clara de Monte Falco, ut scribit in eius vi- ta Baptista Pergilius: Quia tota vitâ suâ nullius masculi faciem aspexit, id est si in aliquem, etiam è da- mesticis & familiaribus, incidisset, eum ex aspectu cog- noscere non potuisset. Dixit semel, si quis se in fluium proiceret, ne tunc eum se aspecturam. Cum semel ado- ratura Sacram Hostiam, dum eleuaretur, oculos attol- lens, casu & nolens faciem vnius viri vidisset, quamuis nullum id esset peccatum, nec pro peccato ab eâ u habe- retur aspectus, videbatur tamen ei valde magna negli- gentia. Non est ergo res hac parui momenti. Quin addit S. Chryostomus: Audiuit multos di- centes, quod etiam multi apud lapides & statuas (for- mosas) aliquid passus sint. Ita planè Pygmaton Cy- prius, & adolescens Cridias, alique apud Cle- mentem Alexandrinum. Quod si tantum valuit dura effigies, quantam operabitur insaniam in effigie pulchri a tenerum corpus?

Verùm hoc fati non est ad perfectam cu- stodiam oculorum.

Tertio, ergo magis cauendum est ab aspectu formosarum facierum, siue sint faeminae, siue masculi. Hoc monet Spiritus Sanctus: Ne cir- cumspicias speciem alienam, seu, ut legit S. Chryso- stomus, Ne agnoscas. Non dixit, inquit, ne videas, id enim nonnunquam fit vltro, sed ne cognoscas, illud tol- lens ne studio animaduertamus, ne curiosè intuearis, ne contemplationi immoreris. Fixus enim intuitus, viam ad illicita parat, quae difficilè postea oc- cludatur. Nam, ut ait S. Hieronymus, Semel species forma cordis per oculos alligata, vix magni luctaminis manu soluitur. Ideo S. Ammon Abbas, apud S. E- phraem monet: Cauetas aspectum hominis, nisi neces- sum sit, ut verè te ipsum obseruans, & in minimis te inueniens, in grauiores molestias non incidat, neque proptus tentationibus vincaris, & parua non despiciens, paruè succumbas. Sanè pulchrarum facierum af- pectus, tanti momenti est, ut Beatissima Virgo Maria S. Brigittam docuerit, inter res detestan- das etiam hoc esse: Si quis concupiscat videre pul- chras facies. Et Christus Dominus tradens S. Bri- gittae modum gubernandi corporis, ait: Datum esse homini visum tanquam bonum speculatorem, qui discernat inter hostes venientes, & amicos. Tunc au- tem, inquit, veniunt hostes, quando oculi desiderant vi- dere pulchras facies. Pulchritudo enim, inquit S. Li- dofus Pelusiora, robustos etiam homines plerunque subigit. Talis enim aspectus etiam inter ignotos

1. ep. 11.

2. part. cap. 12.

Ser. con- Concubi- na.

in prott.

276. Relat. pro- ditis Ca- 100. p. 13.

177. in cap. 13. hanc.

178. in cap. 13. hanc.

2. part. cap. 12.

Ser. con- Concubi- na.

in prott.

279.

Eccli. 9. 8. hom. 3. de verbis. 14.

in cap. 3. Thica.

1. 2. Reu. cap. 23.

280.

1. 6. Reu. cap. 66.

281.

1. 2. epist. 236.



1.9. eth.  
cap. 12.  
lib. 1. de  
promiff.  
cap. 12.  
282.  
1. de virg.

1. de cul-  
ta fam.

1. 1. me-  
morab.  
in Pla. 50.  
in tit.  
Pla. 50.

hom. 3. ad  
pop.

de idol.  
cap. 12.  
283.

hom. 3. in  
Ecclef.  
form.

hon. vit.  
col. 2.  
de hon.  
societ.

284.  
1. 21 mor.  
cap. 2.

Gen. 3.

285.  
Sur. 7.  
Mar.

accendit periculofum amorem. *Amantibus, inquit Aristoteles, amabilissimum est ipse aspectus. ed quod hinc maxime existit, & oritur amor.* Nam, vt ait S. Prosper, *Aspectus formosorum addo est potens, vt ferrum, virtutemq; molliat.* S. Basilius oculos vocat, *incorporeas manus*, quia iis animus, quae voluerit etiam procul posita, attingit. Hinc S. Gregorius Nazianzenus ait: *Oculos attingere, quae nefas est attingere.* Citius autem, & facilius attingunt, dum à formâ, quam intuentur, iuuantur. *Decor enim, naturâ suâ libidinis inuitator est*, inquit Tertullianus. Causam affert S. Basilius: *plerunq; in adolescentium corporibus, tamesi summopere continentia colenda macerare se studeant, nescio, quo modo atati illi naturalis coloris decor quidam efflorescit, in quem qui inspexerint, ij libidinum plerunq; stimulus solent permoueri.* Hinc Cupidines pinguntur sagittarij, quoniam pulchri etiam à longinquo vulnerant, vti apud Xenophontem ait Socrates. *Expertus est hoc in se David, qui, vt ait S. Chrysofostomus, Aperuit in vano oculos, & suscepit sagitta ictum.* De longè vidit eam, inquit S. Augustinus, in quâ captus est. *Mulier longè, libido prope. Alibi erat, quod videret, in illo vnde caderet.* Et sic oculis vti, abuti est. Seu, vt loquitur S. Chrysofostomus, *in formosos vultus infilire, vel vt clarius exprimit Tertullianus, Oculum impingere luxuriosè.* Et, vt putat S. Gregorius Nyssenus, *Oculus fornicari.* Ideo monuit S. Bernardus: *Confortia iuuenum ( & maxime illorum, qui imberbes sunt ) inquantum conuenienter poteris deuota. Nunquam alicui oculum in faciem figas.* Ideo Abbas Macarius dicebat, *Monachos fugere debere de cellâ, si in eâ viderent pueros.* Quae causa esse potest, fortè ea, quam de re simili loquens adfert S. Gregorius Papa: *Prouidendum nobis est, quia intueri non decet, quod non licet concupisci. Vt enim munda mens in cogitatione seruetur à lasciuia voluptatis suae, deprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam. Neque enim Eva lignum vetitum contigisset, nisi hoc prius incaute conspexisset. Scriptam quippe est, vidit mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit.* Hinc ergo pensandum est, quanto debeamus moderamine erga illicita visum restringere, nos qui mortaliter viuimus, si & Mater viuentium per oculos ad mortem venit. Vnde nobis ad custodiendam cordis munditiam, exteriorum quoque sensuum disciplina seruanda est. Nam quantalibet virtute mens polleat, quantalibet granitate vigeat, carnales tamen sensus puerile quippiam exterius perserpunt, & nisi interioris granitatis pondere, & quasi iuuenili quodam vigore resistentur ad fluxa quadam & leuia mentem enernem trahunt. Ideo S. Thomas, vti scribitur in eius vitâ, quamuis diuinitas ab omni sensu impuritatis liberatus esset, & certus redhitas, se vixine integritatis gemmam ad mortem seruaturus illam, tamen ita oculos ab aspectu formosorum vultuum auertebat, sicut alij fugere solent viperas, vel scorpiones. *Aspectus enim*

*mulieris, inquit S. Antiochus, Telum est veneno lethali illitum, & quod sicut telum abfentes ferit, quanto magis praesentibus enim magis nocet, quam abfentibus.* Nam vt ait S. Chrysofostomus, *vt ignis, vbi sanum arripuerit, nihil moratur, sed simul vt atigit materiam, accendit flammam; itidem & ignis concupiscentia, simul atque per oculorum intuitum elegantem attingit formam, proinus exurit animum.* Hanc ob causam, vti scribit Tertullianus, Apolog. Democritus Philosophus oculos sibi eruit, vt cont. get. cap. 45. sibi eriperet occasionem cor aspectu formosorum personarum perturbandi. Sciebat enim multos hac ratione virtutis iacturam fecisse. Testis est huius rei Ouidius:

Tunc ego te vidi, tunc capi scire quid esses;  
Illa fuit mentis prima ruina mea;

Vnde & S. Chrysofostomus ait: *multo satius esset caecos, aut aliter egrotos esse, quam oculis turpiter abuti.* Ideo S. Gregorius Nazianzenus etiam fortuitum aspectum formosorum personarum vetat. *Came, inquit, ne te pulchra, atque eximia forma cupiditas superet, ac ne ad leuem quidem, si fieri potest, fortuitumq; aspectum palpebra te transuersum agant.* Periculotior est enim formosorum facierum aspectus, quam praesentia ignis. *Ignis, inquit Xenophon, tangentes propeq; astantes vrit, pulchri & formosi non item: procul enim astantes inflammant.* Testis est vxor Putipharis, Davidque, et si vitæ eundem cor Dei, Senes Sufannae accusatores, & tot alij, qui formæ aspectu, ad tanta, quae scimus, scelera sunt prolapsi. Hanc ob causam & Alexander Magnus de fæminâ quadam formosâ captâ monitus, suis licet iudicibus, eam videre noluit, sed sponso restituit, vti scribunt Frontinus, & Vegetius, & laudat S. Basilius. Et cum Darij victi vxorem pulcherrimam videre voluisset, sic ad Parmenionem scripsit: *Ego non solum non vidisse inueniar Darij vxorem, aut videre cogitasse, sed nec verba facientes de eius formâ audire sustinuisse.* Similem ob causam Rex Cyrus Contigem Abradate Suforum Regis, à suis captam, & ob formæ elegantiam commendatam intueri noluit, vt est apud Xenophontem, & Rhodiginum. Sic & Scipio Africanus expugnatâ Carthagine, cum multas formosas audisset reperiri mulieres, neminem ad suum duci conspectum permisit, vt scribit Eutropius, & Plinius. Causam adfert Lucius Florus: *Ne quid de ris illud, viximatis integritate delibasse, saltem oculis videre.* Hinc Pericles Praetor Atheniensium Collegam suum Sophoclem corripuit, quod praetereuntem puerum formosum intuirus esset, & formam eius laudasset. *Decet, inquit, & Sophocles, Praetorem non solas manus, sed etiam oculos continentes habere.* Et Rex Antiochus tertius, conspectâ Ephesi in suâ Vrbe Dianæ Sacerdote formosâ, continuo illinc soluit, veritas, ne aspectu paulatim audacior, ed impelleretur, vnde captus non rediret. Vti post alios obseruauit Iustus Lipsius. Merito ita cauti fuere. Nam, vt Propertius ait, *1. eleg. 5. Oculi*

286.  
hom. 17.

287.  
hom. 3. de  
verbis II.

Apolog.  
cont. get.  
cap. 45.

ep. Mede.  
ad Ialon.

h. 7. 4. in  
Math.

or. in no.  
Doma.

Stob. 22.  
64.

288.  
Gene. 37.

2. Reg. 11.  
2. Reg. 11.

289.  
Dan. 13.

16.  
Fro. 12.

Itat. c. 19.  
Ve. l. 2. de  
conc. A.

lexand.  
Baf. h. 2. 4.

de leg. lib.  
gent.

cap. 19.  
Fl. l. a. c. 6.

290.  
hic p.  
fl. c.

1. 2. Polit.  
c. 1. 6. n. 3.

1. 1. eleg. 5.



Oculi sunt in amore duces. Et, vt loquitur S. Basiliius, *Sunt tanquam pronubi eius, cuius tactus minister est.* Est enim, vt Spiritus sanctus scriptū reliquit, *In sana eorum concupiscentia.* Vt mirum non sit, eos moriente homine, primò interire, vt ait Plinius, vt quanticus telis diaboli subducantur. Socrates quoque, vt scribit Xenophon, *pulchrorum oscula & obtutus vitare penitus iubebat, vt pote que peius & scorpionibus & phalangis venenum infundant.* Si ergo, vt vtar verbis Antiochi Abbatiss, non tantum Sancti de custodia oculorum, sed suo assueuerant testimonio à fide exortiri, & à saluari vitione altem; quid nos non conueniat præ illis tanta efficere. qui Christi esse possessio discipuli sumus? Defendendi ergo sunt oculi, & à telis, hostili formæ specie inuolutis. Nec credant, præsertim iuuenes, se ad castimoniam accitendos aspectu formosarum facierum & amabiliū: tum quia contrarium experiuntur; tum quia verum est vt plurimum, quod scripsit S. Gregorius Nazianzenus, *Pauca amabilissimos, esse castissimos.*

Quocirca ex dictis apparet execrandum esse, tanquam perniciem virtutis, & Christiano homine indignum, amorem Platonicum, seu Socraticum, quem Philocaliam, id est, amorem pulchritudinis appellant, quo, vt nugatur Marcellus Ficinus in Commentario conuiuij, à formæ corporis aspectu ad spiritualis animæ, atque diuinæ considerationem erigantur homines. Contrarium enim docuit & Spiritus sanctus, & SS. Patres, ac meliores Philosophi, quorum auctoritate bene hanc perniciolam doctrinam impugnat nosse Nigronius.

Difficile est in praxi, & vires id naturæ superatæ, formæ pulchri corporis visâ, turpem amorem mens non concipiat: erga pulchrum corpus. Vnde ipse Ficinus, Platonis sectator, loco citato fatetur, pulchritudinem à visu ad concupiscentiam tangendi, subito descendere in illis, qui ad vitam voluptuosam prompti & proclines geniti & educati sunt. Quam pauci autem reperiuntur, qui ad talia non sint, præsertim in immaturâ annis ætate proclines? *Species forma semel cordi per oculos alligata, vix magni lacriminis manu soluitur,* inquit S. Hieronymus: imò raro, aut nunquam soluitur in iis, quibus non alibi placet, quàm pulchro veniens in corpore virtus. *Igneus est formosorum aspectus,* teste Chryostomo. Ideo, ne oculos & corpus comburat, & menti flammæ impuræ libidinis iniiciat, omni conatu vitandus est. Verùm quia is oritur ex amore corporum, hic maximè eliminandus est. Quod vt persuadeat S. Teresia, pulcherrimè hac de re ita disserit: *Cùm quis ad elavam eius quod in mundo est, cognitionem à Deo perducitur, intelligit, alium quendam mundum esse, quantaque sit inter vnum & alterum mundum differentia, & vnum quidem eternum esse, alterum verò non nisi merum somnium, & quid sit Creatorem diligere, quid creaturam; & hoc iam per experientiam cognouit (quod sanè longe aliud*

est, quàm ipsum nudè recognoscere, aut credere) ad hac re ipsâ videt & percipit, per illum se perficere, per hunc autem descere & perire; quid denique Creator & Creatura sit, vii & alia per multa, qua Dominus magnâ veritate, & claritate eum, qui, vt ab ipso in oratione instruat, se disponit, docet, aut quemcunque Malestus eius docere voluerit, qui ergo eiusmodi sunt, hos longe aliter amare cenfeo, quàm nos, qua hucusque non peruenimus fieri potest, charissime, vt abs re videatur nobis esse, hac de re me agere, & dicatis vos, quicquid hic dixi, iamdum optimè scire & perspectum habere: faxit Deus id ita esse, ita, inquam, vos id scire, vt sciri oportet, in iis ipsum visceribus imprimendo. Id ergo si sciueritis, videbitis haud dubiè me neitiquam mentiri, cum eum, quem huc Dominus prouebit, ad hunc amoris gradum dico peruenisse. Quos ergo ad hunc statum Dominus promouet, illustres quadam, & regia sanè sunt anime. Vt pote quibus satis non est, tam vile & abiectum quid, atque corpora hæc nostra sunt, quantumcunque ea pulchra sunt, & quantumcunque gratiū, & dotibus donata diligere. Placent hæc quidem exterius oculis illorum, ipsumq; Creatorem his visis laudant & prædicant; at non propterea affectum ipsis, & animum applicant. Ita, inquam, illis adhaerent, vt ob illa hæc diligere, imò vanum quid se diligere & vmbra amare velle putarent, atque adeo sibi met ipsi irascuntur, nec auderent Deo, sine magnâ verecundiâ, dicere, se eum diligere.

Quarò, Aspectus etiam iuuenum imberbiū non necessarius, sed ex merâ inclinatione salacis naturæ ortus, fugiendus est. Nam, vt ait S. Basiliius, *plerunq; in Adolescentum corporibus, tametsi summo perè continentia colenda macerare se studeant, nescio quomodo naturalis ætati illi coloris quasi quidam decor efflorescit, in quem qui inspererint, y libidinum plerunq; stimulis solent permoueri.* Ideo ad custodiendum aspectum & cor à peccatis, quæ per oculos se ingerunt, monent Sancti, & præsertim S. Bernardus & S. Dorotheus supra citati. Et S. Isaac Syrus, à fiducia iuuenum, & allocutione fuge, sicut ab amicis diaboli. Hanc ob causam S. Sabas nullum imberbem in suum Monasterium admitti voluit. Et quamuis primus intuitus talium soleat esse innoxius, tamen ex illo, tanquam ex vno silicis ictu, exigua scintilla elicit accendit fomitem, & sensim magnum excitat incendium, etsi non repentinum, vti contingit per cuniculos euerio magnarum Ciuitatum, lento progressu, lychno ardente. Id eod Saluanus oculos appellat naturales quosdam animi cuniculos. Nam per illos paulatim, non semper repente, aduritur ab igne concupiscentiæ, & eueritur castimonia. *Quemadmodum cerua, inquit S. Chryostomus, confixa iaculo in vitali corporis parte, etiamsi venatorum effugiat manus, nihil inde fert lucri; sic animo concepto concupiscentiæ iaculo è curioso aspectu, etiamsi cum iaculo permittatur abire, tamen ipse per se corrumpitur, ac perit, vti que videns hostem, & insequentem habens.* Merito ergo nosse P. Petrus Faber, etū duodecimo ætatis annu

297.  
Ser. de  
inst. M6.

de cost  
mund.  
cap. 45.

298.  
l. de prom

hom. 3 de  
verb. Isa.

299.



anno se voto castitatis obstrinxerit, eamque integram conseruauit, ad uitae finem, adeo caute uixit, & omnes fugiebat eius maculantes occasiones, ut hanc suis oculis legem indixerit, ut non ab atate grandiore modo, uerum etiam a puerilibus, ac puellicis, aspectum omnem, tamesi mens spectandi esset optima, cohiberet; gnarus nempe illius praecipit, sententia; Gregorij, unum illum turpes in actiones praue, non tibi, qui sibi & in rebus, honestisq; didicerit temperare.

300. de specta. cap. 25.

de cultu fem c. 2. Coll. 7. c. 26.

301.

l. de uerâ virgin.

302. l. 2. mor. cap. 2.

303.

1. par. c. 11.

Quinid, etiam à splendido & ornato vestitu famineo auertendi sunt oculi. Hinc Tertullianus, In omni spectaculo, inquit, nullum maius scandalum occurrit, quam ille ipse uirorum, ac mulierum accuratio cultus; quem cultum idem alibi vocat, *Cosmetum, & elaboratum libidinem.* Ideo Paulus, uir Sanctus, apud Cassianum; Non tantum uultum femineum, sed ne uerimenta quidem sexus illius conspectui suo patebatur offerri.

Sexid. Cum uelciamus dum extra domicilia nostra progredimur, quid se possit nostro conspectui offerre, oculi ut custodiantur secunde, uultu demisso, non huc, atque illic uolitante, incedendum est. Nam inter res, quibus maculatur anima, vnam dicebat esse quidam in Vitis Patrum Senex, Si quis per Ciuitatem ambulans oculos suos non custodierit. Hinc inter 12. Meditationes, quibus 12. Anachoretæ se exercuisse quotidie dixerunt, Primus & Senior eorum dixit: Ego, Fratres, ex quo cepti quiescere, totum crucifixi me ipsum, his, quæ sunt, uisionibus. Et uelut murum faciens inter animum, & corporales actus, dixi in mente mea: Quem admodum is, qui intra murum praestantem non uidet, sic nec tu uelut exteriores actus aspiceres, sed te ipsum intueres, sustinens quotidie spem Dei. Antiquum est hac de re monitum S. Basilij: Oculorum acies non ad omnia passim uisibilia pandenda est, ne omnium quoque figuram, atque formarum speciem sine examine, hauriens, ad earum postea turberetur imagines. Ideo S. Gregorius Papa, Deprimendos, ait, esse oculos, quasi quosdam raptores ad culpam. Quisquis enim per has corporis fenestras (de oculis loquitur) incaute exterioris respicit, plerumque in delectationem peccati, etiam uolens cadit; atque obligatus desiderij incipit uelle, quod noluit. Praeceptis quippe anima, dum ante non protulerit, ne incaute uideat, quod concupiscat, caeca post incipit desiderare, quod uidit.

Quare S. Hieronymus ad Eustochium scribens, monet, Nullum aspectum esse tutum. Hanc ob causam B. Clara de Monte Falco, adhuc secularis, dum domo exire cogebatur, ita pallio oculos tegebat, ut impossibile fuerit ab aliis eius uideri faciem, & ab ea alios, sed solum terram, quam calcabat, ut scribit Baptista Pergilius in eius uita. Hoc nobis praescripsit S. N. P. Ignatius in Regularum Modestiae prima, quæ est eiusmodi: Caput, teneatur rectum, cum moderata inflexione in partem anteriorem ad neutrum uersus deflectendo. Hac Regula non contentus, addit Regulam secundam, quæ talis est: Oculos demissos ut plurimum re-

neant, nec immoderate eos eleuando, nec in hanc, aut illam partem circumflectendo. Quod ipsum tanti fecit S. Pater, ut multo ante factas Regulas Modestiae hanc de oculorum tali, qualem uidimus, custodia, etiam in Regulas Communes, quibus Domus Professa Romana anno 1549, dirigebatur, inseruerit. Nec hac contentus etiam Tertiam addidit, quoad oculos: Non desigatur aspectus in aliorum uultus, sed potius sub oculos. Quod tanti etiam fecit S. Pater, ut cum P. Oliuierius Manaræus Rector Collegij Romani ad gubernandum Collegium Lauretanum transferretur, & ualedicturus S. Patri, quem amplius se in hac uita non uisurum putabat, oculos in eum, ex pio deuotionis affectu fixisset, nolens quidem illum coram aliis confundere, post solum Religiosum amplexum, dimisit in correctum; P. Polanum tamen, cum quo Oliuierius uenerat, apud se detinuit, ut Oliuierio portam Domus egressuro, nomine suo diceret; Quod in eum nimis fixè oculos tenuisset quietos, hanc penam statuerit, ut quotidie in examine saltem semel consideraret, an alicuius persona, quam reuereri deberet, fixis in eius uultu oculis, diutius fuisset intuitus; & ut post Examen. Orationem Dominicam cum Angelica Saluatione recitaret, & quoties demique ad P. N. scriberet (scribere autem debebat, ex praescripto illius temporis Regula, singulis hebdomadis) reserret, an perfoluisset penitentiam, nec ne. Hac porro penitentia extracta est usque ad decimum quintum mensem, quo exoluto, significauit P. Ignatius, ut deinceps abstineret. Hoc implemet P. Oliuierius per literas ad me è Belgio Romam missas anno 1599. 25. Martij (ubi hic ex illis descriptis) significauit. Si ergo ab aspectu pio & sancto, rei honestissime, uoluit S. Pater tam religiosè custodiri oculos, quantum magis ij continendi sunt, ne in ea curiosè ferantur, quæ praestaret nunquam uidisse. Non uidebatur autem, si uultu demisso, in terram oculos demittebat. Quod uiris faciendum esse olim bene dixit quaedam meretrix; quæ teste S. Gregorio Nysseno, cum S. Ephraemum fixis oculis esset intuita, & ab eo, cur id faceret rogata, respondit: Te aspexi, quoniam ex te, uiro sum, tu autem me ne respicias, sed in terram, ex qua sumptus es, oculos tuos reuertique. Quod responsum optimi documentum loco audiuit S. Ephraem, ut deinceps oculos terræ fixos, nunquam ad profana spectacula eleuaret. Multis enim ea nocere. Nam etsi fieri possit, inquit Clemens Alexandrinus, ut qui uidit se fortiter gerat, ueruntamen, ne cadat, cauendum est. Fieri enim potest, ut, qui uideri, labatur, sicut fieri non potest, ut, qui non uideri, concupiscat. Merito ergo S. Bernardus oculos in genere ait Esse occasionem peccati, iudicium commissæ culpæ, causam committendæ. A, que ita in S. Malachia laudat eius oculos, uel potius ipsum, propter rectum usum oculorum, quod studio cohibiti intra se, uirtuti, non leuitati; necessitati, non curiositati, paterent. Hinc Eccl. 36. Spiritus sanctus ait: Nequius oculo quid creatum est? 16. Meri-

304.

305. In uita S. Epit.

306. l. 3. par. cap. 11.

307. de gradu humil. In uita S. Malach.

308. Eccl. 36.



Merito etiam S. Basilii, ut author est S. Amphilochius, rogatus à Libanio Sophista Scholæ Magistro, quem adierat, ut ad eius discipulos verba faceret, illos inter alia, vir tam grauis, & sanctus serio monendus censuit, Pudore armari, demissos habere oculos, sursum animum. Et Iulianus conuictus honesti decore gloriabatur se, dum esset Christianus, à pædagogis instructum, Demisso in terram vultu, esse consueuisse. Quem morem Paulo, natu grandi, tribuit S. Chrysostomus, & Sartyo Fratri S. Ambrosii, In cætu, inquit, viro- rum raro eleuabat oculos, quod pudico quadam mentis pudore faciebat. Et V. Beda ponderans illa Ioannis verba, ubi dicitur Iesus subleuasse oculos, Hoc, inquit, memorauit, ut disceremus, quod oculos non erigebat huic atque illuc. Quod etiam Theophylactus obseruauit. Est id species quædam verecundia, Deo gratæ. Multum verecundia placet, multum gratia conciliat apud Deum, inquit S. Ambrosius. Nomen hæc prætulit Publicanum, & commendauit illum, qui nec oculos audebat ad cælum ele- uare, vnde Palladius ait, Infelicia, sortis, ex ipso ocu- lorum motu, pudicos agnoscere ac fugere viros, non se- cius, atque infirmus oculus Solis iubar, & vultur yn- genitum. Et è contrâ, inquit Clemens Alexan- drinus: Versatilibus & tanquam conueneribus oculis intueri, nihil est aliud, quam oculus morbari. Cum per oculos cupiditas ineat prima pugna preludiva.

Septimo. Ad custodiam oculorum spectat vel maxime, abstinere à lectione Poëtarum, & li- brorum illorum in quibus narratur vel impu- dica historia, aut fabulæ, vel res ad obscenam membrorum, vel actuum descriptionem ana- tomicam spectantes, nulli Religioso, solis chi- rurgis & Medicis, infirmos curantibus neces- saria, & his similia: Vt & fædarum rerum voca- bula, quæ in Dictionariis, & Lexicis continen- tur ac Casistis. Sanè S. Ambrosius ideò Loth Vxorem conuersam esse ait in statuâ salis (quod luxuria symbolum & incitamentum est) quia conuertit oculos ad videndam nationem lasciu- iam. Si ergo tam perniciosus fuit ipsi aspectus ille, minime irritatiuus libidinis, quantò magis lectio librorum obscena tractantium, vel ex- plicantium? Quocirca si S. Hieronym. vt de se ipso scribit, acerrimè diuinitus castigatus est, quòd plus Ciceronis, quam Sacrorum libro- rum lectioni vacaret, quas non merebuntur pœnas ij, qui turpium librorum lectione & oc- ulos, & mentem fædant, & sæpissimè ad scele- ra grandissima patranda perducunt? Semper autem saltem illorum periculis manifestis se exponunt. Ideò omni conatu oculi pudici (qua- les esse oculos religiosos decet) à tali lectione auertendi sunt, eas ob causas, quas in separato Opusculo, de vitandâ turpium librorum lectio- ne (ne in hoc sim longior) diligenter tractaui. Hoc tamen loco id addendum videtur, etsi omnibus profus necessarius sit talis, qualem explicauit, oculorum vsus, multò tamen magis

illis, qui passi sunt aliquando naufragium casti- tatis. Benè enim monet Seneca: Qui disponere vult desideria rerum omnium, quarum cupiditate fla- grauit, & oculos & aures ab his, quæ reliquit, auertat; citò rebellat affectus, quocumque se reuerterit. Quod verissimum est, etiam dæmone ad illicita non impellente, sed certius, si dæmonis tentamenta acceperint. Dæmones enim, ut ait S. Isidorus His- palensis, scientes pulchritudinem animæ esse casti- tatem, & per hanc hominem Angelicis meritis, ex quibus ipsi lapsi sunt, coaquari luore percussu inuidia, inuicunt per sensus corporis opus, desideriumq; libidinis, quate- nus ex cælestibus deiectam animam, deorsum trahant, secumq; quos vicerint, gloriantes ad tartara dedu- cant. Ideò præclare monet S. Chrysologus, ut ita consideremus, quòd sensibus percipere debe- mus, sicut aspicimus, quod ori ingerimus: quia, inquit, sicut venter cibis, sic cor sensibus pasitur & repletur. Vnde sicut pestis tempore portæ Ciui- tatis, & domiciliorum custodiuntur, sic nostri sensus, & in his oculi (quos Laërtius appellat Solis ianuas) diligenter custodiendi sunt, quam- diu viuimus. Ideò S. Chrysostomus monet: Ani- ma tua ianuas munire festina, non aures tantum, sed etiam oculum.

Octauò. Auertendi sunt etiam oculi ab omni- bus iis rebus, quæ etsi peccata non sint, nec ad peccata alliciant, ita tamen fædæ, vt eas non nisi amens, tactu odoratue vellet percipere. Quæ ergo homines honesti tangere, & odorari de- trectant, tu ne aspicias. Hæc causa est, ob quam cælestis honestatis amator, Deus, cum dilecto suo populo, præcepta viuendi præscriberet, non dedignatus est, & vt ita dicam, nõ erubuit, om- nibus sæculis in Ecclesiâ extare hanc legem, le- gique voluerit; Sic enim scriptum legimus: Ha- bebis locum extra castra, ad quem egrediaris ad requi- sita natura, goremq; paxillum in balthæo, cumq; sederis per circuitum, & egesta humo operies, quo reuelatus es. Ne autem præceptum hoc Dei contemneretur vt leue, subdit causam præcepti Legislator: Do- minus enim Deus tuus ambulat in medio castrorum, vt eruat te, & tradat tibi inimicos tuos. & sint castra tua sancta, & nihil in eis appareat fæditatis, ne derelinquat te. Magna comminatio, quia cum periculo de- relictionis diuinæ, Deus ipse non vult extare fæditatem, quæ possit in oculis incurtere. Auertendi ergo sunt à rebus talibus oculi illi, in quibus habitat Deus, quippe omnibus creatu- ris intimè præsens, & ad quarum actiones om- nes suum ipse diuinum concursum, tanquam prima & vniuersalis causa, adiungit, ne (vt hu- mano loquar more) cogamus quodam modo Deum, suum Diuinum concursum ad rerum fæditissimarum aspectum non necessarium ap- plicare, non decet illos oculos, quibus orbes cælestes, & sidera & sacras imagines, & SS. Eu- charistiæ species intuemur, contaminare rerum abominandarum non necessario intuitu. Ne Deus exprobet, vt i. S. Catharina Senensi, pro alio-

409. incus vi-  
44.  
Quia Sat.  
Iust. 6. 9.  
310. In offic. cap. 18.  
In vita S. Chryl.  
3. 7. 2. 1.  
311.  
313.  
Deut. 23. 12. 13.  
313.  
dialog. cap. 14. 3.



aliorum instructione dixit : *O miser, contemnis quod gratiose exhibui tibi, scilicet, ut pro gloria mea aspiceres celum, & alia pulcherrima, quae videre potes in creaturis meis. Et ut aspicias alia ministeria mea: & lutum atque miseriam aspiciendo, mortem adipisceris.*

314. *Nono.* Spectat & hoc ad perfectum usum oculorum, ne etiam res non malas, imò bonas, aspiciamus curiose, non cogente nos necessitate, aut vilitate aliqua, vel saltem certâ & non fictâ spe illius. Alioqui talis aspectus saltem oriosus actus esset, ac proinde peccatum, & quidem maius verbo otioso: quia ceteris paribus, uti bene Theologi docent, grauiora sunt operum, quàm verborum peccata. Sanè suprema illa Diuina Maiestas & Sapiaia tanti hanc rem fecit, ut non dubitauerit per suum Angelum inter Regulas miro ordine, & non ordinario modo incisâ in tabulâ creâ tradere, etiam hanc dilecto seruo suo Pachomio: *Ne Frater Fratrem videat mandentem comedenti non licet loqui; nec extra quadam & mensam vsque alio oculos conuertere.*

Pallad. hist. laul. sect. 35.

in paren. num. 3.

Præfat. in Reg. Pachom.

Hoc ergo nobis sufficiat ad hanc rem sanctè seruandam, quòd eam Deus ipse per suum Angelum Sancto seruo suo, & per eum nobis, vè seruaremus, præscripsit. Hinc S. Ammon Abbas, multorum Monachorum in Nitriâ Pater, qui tempore Constantini vixit, monet: *Cauas aspectum hominis, nisi necesse sit.* Et S. Hieronymus describens viuendi modum veterum Monachorum Tabennensium, ad quorum imitationem se & alios excitat, inter alia vltimo loco commemorat: *Nemo aspicit alterum operantem, sed defixis luminibus vnusquisque in suo opere contentus est.*

De Aegyptiis Monachis, maximè Tabennensibus, scribit Cassianus: *Tantam vescentibus iis silentij disciplinam seruauit, ut eucillus vltra oculorum palpebras demissus (ne scilicet liber aspectus habeat cutiosius copiam euagandi) nihil amplius intueantur, quam mensam, & appostos in eâ cibos, ita, ut quemadmodum, vel quantum respiciat alius, nullus inuicem notet.*

315. *Seruabat hoc exactè noster P. Thomas Sanchez, qui oculis humi defixis semper incedit, & cum aliquos conglobatos transiret, nunquam substituit, nec quid agerent, vidit. In mensâ nec ipsas lances aspiciēbat, priusquam sumeret, assidentem sibi nunquam, imò nec ministrantem cognoscebat. Ductus aliquando à Patribus Dominicis per Monasterium, oculos semper clausit, laudabat tamen omnia, ne aduerterent nihil ab eo aspici. Ita non visò Monasterio, ad quod inuitatus erat, domum rediit. Hic ponenda sunt & alia documenta S. Dorothæi: *Cùm Præpositi tui, seu Magistri, vel amici cuiusdam, cellam ingrederis, caue ne quicquam eorum, quæ ibi fuerint, curiose serueris, aut intuearis. Quicumque enim impudenter & curiose in his se gesserit, habitum & Professionem Monasticam mentitur, & Christum, qui eam instituit.**

Scr. 20.

Quid hac de re senserint veteres Philosophi,

ac si essent in scholis Christianorum Ascetorum educati, refert Laëtantius: *Voluptas, inquit, oculorum varia, & multiplex est, quæ capere ex aspectu rerum, quæ sunt in vsu hominum, vel naturâ, vel opere delectabiles. Hanc Philosophi rectè susulerunt. Aiunt enim multò esse præclarior, & homine dignior, celum potius, quàm cetera intueri: & hoc pulcherrimum opus intermicantibus astrorum luminibus, tanquam floribus, adornatum, quàm ficta, & picta gemis distincta mirari. Vetat etiam Clemens Alexandrinus: *Supinâ ceruice obuios respicere, an ipsum aspiciant, tanquam pompam in canâ traducentem, & annulos ostentantem.**

Decimo. Non satis est ad perfectum usum oculorum, ab his, quæ commemorauimus, abstinere, sed entendum, ut tam decora, & grauis, cælesti tamen quadam iucunditate, sit eorum compositio, eò vsque, ut illos spectantes excitentur ad desiderium & amorem virtutis. Sic Virgo Beatissima, purissimo suorum intuitu oculorum, instillabat quandam puritatis amorem spectatoribus: seu, ut scribit S. Ambrosius, *Præsentia suâ integritatis insigne aliis consuebat.*

Idem de B. Stanislao tradiderunt eius familiares, & de B. Alouyso Gonzaga, ac Ioanne Berchmans scripsit P. Vergilius Ceparius in eorum Vitis. Hoc ipsum in sancto illo nostro latnore, Alphonso Rodriguez enituit. Nam què admodum scribitur in eius vitâ: *Solo aspectu eius, qui eum intuebantur, componebantur, & mouebantur ad deuotionem, & desiderium eius imitationis, eò quòd serior interior illius, per omnia eius membra & sensus, tanquam vaporum quandam effunderent, & fumum ex igne incluso. Porò, ut alibi in eius vitâ additur, Cum tantâ modestiâ Missæ ministrabat, ut circumstantes, eo viso, componerentur, & ipsi Sacerdotes, tantum sciendo illum assistere, accenderent seruiore & extraradinarî deuotione. Idè multi secularis veriusque sexus procurabant adesse Missæ, cui ministrabat Alphonsus, quia experiebantur in se, eius aspectu solo, singulares valdè in corde seriores excitari.*

Bona est Cõcio per bona exempla sine verbis, Non enim cali voces emittentes, inquit S. Chryostomus, Deum glorificant, sed alios per aspectum ad hoc inducentes, & tamen ipsi dicuntur gloriam enarrare, sic & vitam præsentem admirabilem licet taceant. Deum glorificant: Cum aliq̄ propter eos, ipsum glorificent. Non enim tam ex celo redditur admirabilis, quàm ex vitâ pura. Nam & celo melior homo, & potest eius ornata splendidiorem animam possidere.

Vndecimo. Bonus oculorum vsus etiam in hoc apparet, si dum deferuntur literæ ab aliquo, ad quas statim legendas, nulla cogat necessitas, putantur tamen non inani coniecturâ aut perturbaturâ mentem, minusque reddituræ aptam ad rectè peragendum aliquod opus, diuino obsequio destinatum, vel occasionem daturæ inordinatæ erga personam aliquam affectûs, vel iræ, vel auersionis, tunc abstinendum est ab earum lectione, sed vel nunquam legenda,

316.

317.

li. de iust. viig. c. 7.

318.

li. cap. 11.

li. cap. 13.

319. hom. 1. ad pop.

320.

321.



da, vel non nisi eo tempore; quando citra supradicta incommoda posse legi prudenter videbuntur.

Refert huius rei exemplum Cassianus de quodam Monacho, qui, cum ei post annos 15. Patrie ac Matris, multorumq; amicorum de Provincia Ponti quam plures epistole delatae essent; accipiens grandem fasciculum literarum, denique apud semetipsum voluens, quantum inquit, cogitationum causa erit mihi harum lectio, que me vel ad inane gaudium, vel ad tristitiam instructuos impellent? Quot diebus eorum recordatione qui scripserunt, intentionem peccatoris mei a proposito contemplatione renocabunt? Post quantum temporis digressa est haec mens consilio? quantoq; labore rursus iste tranquillitatis reparandus est status? Si semel animus literarum permotus affectu, eorumq; recensendo sermones, & vultus, quos tantoperè dereliquit, iterum eos reuiderit, ipsiq; cohabitare, ac animo & mente caperit interesse: quos profecto corporaliter dereliquit, nihil prodest si corde eos incipiat intueri, ac memoriam, quam saeculo huic renuntians quisque velut mortuus abdicauit, reuiscens tandem rursus admiserit. Haec voluens in corde suo, non solum nullam resoluere epistolam desinuit, sed ne ipsam quidem fasciculum resignare, ne scilicet eorum, qui scripserant, vel nominare recensendo, vel vultus recordando, a Spiritu sui intentione cessaret. Itaque ut eum constrictum susceperat, igni tradidit comburendum. Ite, inquit, cogitationes Patrie, pariter concremami, ne me vltius ad illa, que fugi, renocare tenteris. Simili modo S. Ignatius allatum e Patria literarum fasciculum, non lectu in ignem illico abiicit, cum ei oranti Ianitor importune obtulisset, rem gratam se ei facturum existimans. Vti scribit Ribad. in vita eius.

Sic & S. Carolus Boromæus, teste Giussano in eius vita literas cremavit, a quodam Episcopo missas, in quibus dictum ei fuerat, detectas nuntari insidias, quae ad eum interficiendum parabantur, hanc ommissa eatum lectionis causam afferens, ne quid ex lectione eorum perturbationis in mente exurgeret: unde vel charitas erga aliquem labefactari, vel attentio in Missa, ad quam se praeparabat, posset imminui.

Undecimò, Etiam si nulla mentis timeretur perturbatio ex lectione literarum, tamen vel ad acquiendum plenum bonorum affectuum dominium, vel ad mortificandum desiderium citò reficiendi nobis scitu necessaria vel vtilia, quorum lectio sine vlllo damno differri potest, praestat in aliud tempus literarum lectionem differre, donec in quodam veluti æquilibrium mens constituta, non magis se propendere sentiat, ad non legendas eas, quam ad legendas. Hoc fortasse spiritu ductus noster P. Antonius Pinus, per quendam à Germano Fratre salutatus respondit: Eius ego epistolam, abhinc 3. annos accepi, quam etiam nunc obsequatam asseruo, & ea pro aramentarij operculo commode vtor.

Imitemur ergo hanc modestiam in oculis Sanctorum, quae cum omnibus Religiosis, tum

maximè nostrae Societatis hominibus necessaria est, quos Deus elegit, ut aliorum quoque salutis ac perfectionis quaerendae incumbere. Ad hoc enim plurimum conducit modestia oculorum, quae vultus religiosus exornatur. *Dicere non desinam, inquit S. Chrysostomus, Quod non solum doctrina & admonitio, & consilium, sed & Sanctorum aspectus, atque vestium amictus, & calceorum mos, multum habet vtilitatis, ac voluptatis. Ideo idem S. Chrysostomus confortans suos ciues, ne Imperatoris metuerent iracundiam, id suadet exemplo Flauiani Antiocheni Pontificis, qui ad leniendum Imperatorem iuetat, ratus solo eum aspectu mitigaturum. Sanctorum enim, inquit, non tantum verba sed etiam ipsi vultus, spirituali gratia pleni sunt.*

Hinc S. Lucianus Martyr sola oris modestia, etiam ferocientes homines, ad cultum religionis adducebat. Quod cum intellexisset Maximianus, qui eum in martyrio affectu, non est ausus ad se vocatum aspicere, ne eius modestia caperetur, & Christianus fieret, sed velo interposito eum est allocutus. Sic de S. Ephraem scribit in eius vita S. Gregorius Nyssenus, Aspectus, inquit, illius Angelicus idoneus erat, qui sine vlla oratione solus ad commiserationem intuentes commoueret. Tanta in eo tum simplicitas, tum mansuetudo, tum probitas cernebatur. Nullus erat tam impudens, qui non intueri eum, rubore persunderetur, sed ipso melior & modestior fieret. Talis erat Romanus à Theodoro laudatus; Qui multos solo aspectu fecit rerum diuinarum amatores, & quos quot ad eum ventitabant, eos & aspectu & sermone, toto vita sua tempore impleuit vilitate.

De S. P. N. Ignatio P. Ludouicus Consaluus eius Minister scripsit, ad Ioannem III. Lusitaniae Regem ( à quo erat missus ad obseruanda dicta & facta S. Ignatii ) *se nullo tempore lectionis, vel orationis tantopere moueri, & ad amorem Dei accendi, quam tempore quo intuebatur Ignatium.*

Tales ergo & nos conemur esse, si volumus esse veri Filij tanti Patris, & quia modestia est apud Deum locuples, ut ait S. Petrus Apostolus, per oculorum modestiam, etiam in minimis rebus studiosè seruata, valde thesauris meritorum caelestium ditabimur, & à minimis ad maximos in caelesti gloria honores euehemur. *Dives autem ideo modestia, inquit S. Ambrosius, quia portio Dei est; hoc est, ut quidam explicant, pars notarum inhabitantis Dei.* Quocirca exemplo eorum, quos Archebius Episcopus Panephytiensis apud Cassianum laudat, *Sanctitas in ipso etiam fulgeat aspectu, ut vel sola contemplatio nostri magnam intuentibus possit conferre doctrinam.* Et, ut monet S. Chrysostomus, *Omnes virtutis colores, in facie nostrâ eluceant.*

His adiungo praecleara monita data ab Hugone de S. Victore de externa compositione membrorum. *Diligenter obseruandum est, ut singula membra suum teneant officium, nec usurpent alie-*

322.  
tom. 4. in  
Salutate  
Priscam.  
hom. 3. ad  
pop.

relig. hist.  
cap. 11.

1. Pet. 34.

1. i. Offic.  
cap. 16.

Coll. 11.  
cap. 2.

hom. 36.  
in Gen.

Q. zurn



de nou.  
instruct.  
cap. 11.

num. Deinde ut vnumquodque suum opus tam decenter ac modeste impleat, ut per indisciplinam oculos insipientium non offendat. Item discretio actionum in membris obseruanda est, ut scilicet id agat vnumquodque membrorum, ad quod factum est, ut nec loquatur manus; nec os audiatur, nec oculus lingue offensum assumat. Sunt quidam, qui nesciunt auscultare, nisi buccis patentibus. Alij loquentes digitum extendunt, supercilia erigunt, aut oculos rotantes, aut profunda ponderatione desigentes cuiusdam intrinsecus magnificentia conatus ostendunt. Alij caput iactant, comam excutunt, vestimenta adaptando componunt, & latera cubitando, pedesq; extendendo ridiculam saris ostentationis formam fingunt. Alij quasi amba aures ad audiendum facta non sint, alteram tantum collo deorto voci venienti opponunt. Alij nauisugant brachijs incedentes: & duplici quodam monstro, vno & eodem tempore pedibus deorsum in terram ambulant, & lacertis sursum in aere volant. Quid est, queso, monstrum hoc, quod simul in se fingit hominis incessum, & nauis remigium, & auis volatum? Prima igitur custodia discipline in gestu est, ut vnumquodque membrorum in eo officio, ad quod creatum est, se contineat, ut id quod facit, eo modo faciat, quo faciendum est; nec plus, nec minus, nec aliter. Et ut in paucis exemplificemus, ridere debet sine apertione dentium; videre sine desixione oculorum; loqui sine extensione manuum, & extensione digitorum; incedere sine ventilatione brachiorum, & sine gesticulatione scapularum; sedere sine alterutra superiectione pedum, sine extensione, vel agitatione talarum, & sine acubatione laterum.

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

Notanda tempore prandij & cena.

323. **N**on parui facienda sunt monita, quae a vitæ Spiritualis Magistris tradi solent, de modo accumbendi mensis, & vescendi. Siquidem inter Regulas ab Angelo dictatas S. Pachomio Regula vndecima praescriptum est, ut vnusquisque Praepositorum doceat in domo sua, quomodo debeant cum disciplina & mansuetudine comedere. In primis seruandum est monitum S. Basilij datum de modo accumbendi mensae, cuius prima subfella vult externis dari a nobis, dum nobiscum prandere contingat, & nobis primus deferatur locus, iubet eum modeste recusare: Si tamen Paterfamilias urgeat, verat contendere. Quia, inquit, cedendo; parendoque ad veram humilitatem peruenimus: quando maius superbiae signum est, nimis praesertim contendere, quam principem locum in subfella tenere, quandoquidem id facere iusti obtemperabimus. Et quoniam inter Regulas S. Pachomij reperitur nonnullae hac de re (at aptae omni Statui Clericorum, in communi viuentium, recensebo hic eas.

Ante omnia comestionem praecedat mensae benedictio. Tertull. in Apolog. cap. 35. scribens de conuiujs olim Christianorum & cenis: Aequè oratio conuiujs dirimit, inde disceditur non in cateruam cestionum, neque in classes diuersionum,

nec in eruptiones lasciuiarum, sed ad eandem curam modestiae & pudicitiae, ut qui non tam canaru cenauerint, quam disciplinam.

Porrò praeter ea, quae in Regulis Societatis praescripta sunt, & in superioribus capitibus dicta, quoad mortificationem gustus, & aspectus, & vsum digitorum, ac manuum, haec quoque, dum cibo corpus reficitur, obseruanda sunt.

I. Euntes ad usque vescendi locum, de Scripturis aliquid meditabuntur, inquit S. Pachomius in Regula ab Angelo dictata.

II. Dato signo statim properandum ad mensam, ne tardè veniatur, quod etià Deus S. Pach. ordinauit.

III. Ne ante Praepositum Domus, vllus olim in mensa extenderet, praescriperat hoc eum S. Pachomius, quod deinde etiam in Regulis Societatis primà vice impressis, anno 1561. inter Regulas Communes positum fuit.

IV. Inter edendum, à risu, colloquijs, & circumspeditione timendum esse, Angelus S. Pach. docuit; uti & hoc, ut si aliquid necessarium fuerit ad mensam, nemo audeat loqui, sed ministrantibus signum detur sonitu.

V. Comedendum & bibendum sine voracitate, & auditate, & excessu, quemadmodum, ut ait Aecetius, Viras graues, & cultu ac reuerentià dignos decet; nam neque propter famem decet vehementer insatibiliterq; impleri, neque propter sitim instar sorbentium exhaustire totum calicem; multoque minus ob edacitatem, in conspectu omnium audiuus vel placentiam, vel aliud quippiam ex delicatioribus obsonijs deuorare.

Si egressus fueris a cibo, ne loquaris in redeundo, donec ad locum tuum peruenieris.

Ministri, his tantum vescantur cibis, qui in communi Fratribus preparati sunt, nec mutatos cibos, sibi audeant preparare, & suam partem accipiant ab alio, nihil suo arbitrio vendicantes. Neminus, plus alteri dent, quam alter acceperit. Quod si obtenditur infirmitas, Praepositus domus per ministros aegotantium necessaria suppeditabit.

In mensa ictu cultelli vel quomodolibet aliter signum cum sono facere ad eos, quorum est super defectibus mensa intendere, pertinet, nec id facile ab alijs debet usurpari.

Ibidem. Nunquam ad mensam ad prima se ingerat loca, sed ea caute sedulà si valuerint prouisione declinent, ut vix ab alijs perpendatur. Locus superior, ad quem necessitas, vel Superiorum trahit inductio praesumptionis vitium non inducit.

Ibidem: Si quando iuxta Superiorem, vel alios necessario sederint, non se nimis applicent iuxta eos.

Ibidem: Praesumptionis signum est, si errante in mensa lectura alter submissit, aut circumspiciat, quasi eum legentis defectus non lateat: quod frequenter solent facere minus docti.

Si te iussus vel pituita cum ad mensam sedes inuasit, ferit, verte faciem tuam retrorsum, & expue modeste, inquit S. Dorotheus.

Vide plurimum. 203. & seq. & nu. 221. & seq. 229. 232. 236. 237. 239. 244. 253.

NICO-

Reg. 21.  
f. 12.

S. Pach.

S. Bonau.  
Spec. disc.  
1. p. c. 5.

Scr. 20.